

Piotr Hajduga

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

EFEKTY FUNKCJONOWANIA SPECJALNYCH STREF EKONOMICZNYCH W PRZESTRZENI GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W DOBIE KRYZYSU

Streszczenie: W niniejszym artykule szczególną uwagę poświęcono efektom funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w województwie dolnośląskim począwszy od 2008 r., czyli roku uznanego za początek globalnego kryzysu finansowego i gospodarczego. Za istotną uznano również weryfikację tezy o skuteczności specjalnych stref ekonomicznych jako narzędzia służącego rozwojowi społeczno-gospodarczemu, szczególnie w kontekście zmniejszania bezrobocia, podnoszenia jakości kapitału ludzkiego oraz poprawy atrakcyjności inwestycyjnej terenów słabiej rozwiniętych.

Słowa kluczowe: specjalna strefa ekonomiczna, kryzys finansowy i gospodarczy, efekty funkcjonowania SSE.

1. Wstęp

Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) mają określony cel, którym jest stymulowanie rozwoju przemysłu i usług w pewnych sektorach, a także tworzenie nowych miejsc pracy oraz dochodów mieszkańców i jednostek samorządu terytorialnego w konkretnych miejscach. Cel ten jest bardzo istotny z punktu widzenia harmonijnego rozwoju polskiej gospodarki. Chwilami jednak można mieć wrażenie, że zapomina się, po co istnieją obszary uprzywilejowania inwestycyjnego i wyraża się poglądy, wobec których strefy – jak każda wyrwana z kontekstu instytucja – wyglądają niezrozumiale i absurdalnie¹.

¹ *Parki Przemysłowe, Technologiczne i Specjalne Strefy Ekonomiczne 2011*, raport IPO.pl, s. 45, http://www.ipo.pl/raporty/raport_parki_przemyslowe_i_strefy_ekonomiczne_2011/ (27.12.2012).

Specjalne strefy ekonomiczne są ważnym narzędziem optymalizacji podatkowej dla przedsiębiorstw mogącym przynieść im milionowe oszczędności. Odpowiednio reinwestowane kwoty przyczyniają się do uzyskania i umocnienia przewagi konkurencyjnej tych firm. Jednak, jak każde rozwiązanie biznesowe, aby przyniosło oczekiwane efekty, musi być stosowane umiejętnie i z rozważą, a najlepiej uwzględniane już na etapie tworzenia modelu biznesowego przedsiębiorstwa. Samo „wejście” do strefy ekonomicznie uprzywilejowanej to nie wszystko. Bardzo często okazuje się, że spodziewane zwolnienia podatkowe nigdy się nie zmaterializują z powodu zbyt niskiej dochodowości. Ostatni kryzys finansowy i gospodarczy tylko uwypuklił ten problem. Uświadomił także inwestorom, jak istotne jest poświęcenie należytej uwagi kwestii optymalizacji wykorzystania tej formy pomocy publicznej. Złożoność przepisów dotyczących SSE oraz istnienie wielu reżimów prawnych powodują, iż pełne wykorzystanie przysługujących w strefach przywilejów jest trudną sztuką. W ostatnich latach wśród firm funkcjonujących na obszarach uprzywilejowania inwestycyjnego dodatkowo obserwuje się ciekawą tendencję, polegającą na pojawianiu się przedsiębiorstw posiadających więcej niż jedno zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej. Z jednej strony wynika to z konsolidacji działalności prowadzonej dotąd przez odrębne podmioty, a z drugiej z realizacji przez dotychczasowe firmy kolejnych inwestycji w strefie. W efekcie jednostki strefowe wchodzą często w skład grup kapitałowych czy przedsiębiorstw wielooddziałowych, współpracujących z sobą na wielu poziomach. W takim wypadku szczególnie ważne staje się zarządzanie ryzykiem podatkowym, czego zaniedbanie – w sytuacji gdy wykorzystywana jest pomoc publiczna – może przynieść dotkliwe konsekwencje².

Celem artykułu jest analiza efektów funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych zlokalizowanych w województwie dolnośląskim, począwszy od roku 2008, czyli roku, który przez wielu naukowców uważany jest za początek światowego kryzysu finansowego i gospodarczego, a także ich wpływu na aktywizację gospodarczą regionu. Źródłem danych liczbowych były raporty Ministerstwa Gospodarki.

2. Struktura przestrzenna specjalnych stref ekonomicznych na Dolnym Śląsku

W województwie dolnośląskim funkcjonują obecnie trzy specjalne strefy ekonomiczne, które ze względu na historię gospodarczą subregionów wykazują silny związek przestrzenno-lokalizacyjny. Kamiennogórska SSE Małej Przedsiębiorczości, Legnicka SSE oraz Wałbrzyska SSE „Invest-Park” nawiązują swoją charakterystyką do innych obszarów uprzywilejowanych znajdujących się w Polsce. Warto

Tabela 1. Wielkość i lokalizacja dolnośląskich specjalnych stref ekonomicznych w latach 2008–2011

Strefa	Obszar strefy (stan na koniec roku w ha)				Lokalizacja strefy 31.12.2011
	2008	2009	2010	2011	
Kamien-nogórska	338,70	368,78	367,14	367,14	miasta: Jawor, Jelenia Góra, Kamienna Góra, Lubań, Ostrów Wielkopolski, Piechowice, Zgorzelec gminy: Dobroszyce, Gryfów Śląski, Janowice Wielkie, Kamienna Góra, Lubawka, Nowogrodziec, Prusice, Żmigród
Legnicka	457,49	457,49	1041,84	1041,84	miasta: Chojnów, Głogów, Legnica, Lubin, Złotoryja gminy: Chojnów, Gromadka, Legnickie Pole, Miękinia, Polkowice, Prochowice, Przemków, Środa Śląska
Wałbrzy-ska	1544,68	1651,52	1685,13	2073,72	miasta: Bielawa, Bolesławiec, Dzierżoniów, Kalisz, Kłodzko, Kudowa-Zdrój, Leszno, Nowa Ruda, Oleśnica, Oława, Opole, Piława Górna, Świdnica, Świebodzice, Wałbrzych, Wrocław gminy: Brzeg Dolny, Bystrzyca Kłodzka, Długołęka, Góra, Jarcin, Jelcz-Laskowice, Kluczbork, Kłodzko, Koberzyce, Kościan, Krotoszyn, Namysłów, Nowa Ruda, Nysa, Oława, Praszka, Prudnik, Rawicz, Skarbimierz, Strzegom, Strzelin, Syców, Szprotawa, Śrem, Świdnica, Twardogóra, Wiązów, Wołów, Września, Ząbkowice Śląskie, Żarów
Strefy dolno-śląskie ogółem	2340,87	2477,79	3094,11	3482,70	
Strefy w polsce ogółem	11 845,11	12 632,87	14 106,82	15 045,79	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki.

podkreślić, iż na Dolnym Śląsku funkcjonuje dodatkowo podstrefa Tarnobrzeskiej SSE „EURO-PARK WISŁOSAN”, zlokalizowana w Biskupicach Podgórnych, w gminie Kobierzyce, w powiecie wrocławskim³. Powstała ona w związku z ulokowaniem w pobliżu Wrocławia jednej z największych bezpośrednich inwestycji zagranicznych ostatnich lat w Polsce, jaką jest wytwórnia ekranów ciekłokrystalicznych (LCD) globalnego koncernu LG Philips. Jednak ze względu na to, iż obiektami badawczymi są specjalne strefy ekonomiczne (a nie podstrefy), zostanie ona pominięta w dalszych rozważaniach. Ponadto uzyskanie pełnych i wiarygodnych informacji o podstrefie Wrocław-Kobierzyce jest wręcz niemożliwe.

Ciągły rozwój aktywności stref ekonomicznie uprzywilejowanych, rosnące zainteresowanie poszczególnych gmin i podmiotów gospodarczych, a także nowelizacja przepisów dotyczących inwestycji doprowadziły do sukcesywnego powiększania się terenu dolnośląskich SSE (tab. 1). Proces ten wynikał głównie z wyczerpywania się atrakcyjnych inwestycyjnie gruntów na pierwotnie określonym obszarze. Rozrost terytorialny był prowadzony na podstawie dwóch uzupełniających się procesów, popartych odpowiednimi uregulowaniami prawnymi. Pierwszy z nich polegał na ustanawianiu nowych terenów uprzywilejowanych, natomiast drugi dotyczył zamiany obszarów objętych już strefą, lecz nieatrakcyjnych dla inwestora, na tereny dopasowane do oczekiwań potencjalnych przedsiębiorców⁴.

Analizując dane zawarte w tab. 1, można stwierdzić, iż specjalne strefy ekonomiczne działające na Dolnym Śląsku zajmowały na koniec 2011 r. obszar 3482,70 ha, co stanowiło 23,1% łącznej powierzchni wszystkich stref w Polsce. Na przestrzeni lat 2008–2011 ogólna powierzchnia dolnośląskich SSE wzrosła o 1141,83 ha, osiągając dynamikę 148,8%.

3. Efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na Dolnym Śląsku w latach 2008–2011

Analiza funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych i ich wpływu na otoczenie jest zadaniem bardzo skomplikowanym. Związane jest to z wieloma problemami, uniemożliwiającymi syntetyczną ocenę obszarów uprzywilejowanych. Pierwsza grupa problemów dotyczy samej przestrzeni, w której dokonuje się badań. Zmiany podziału administracyjnego kraju poważnie zakłócają możliwość zachowania ciąg-

³ Powołanie w Biskupicach Podgórnych podstrefy Tarnobrzeskiej SSE „EURO-PARK WISŁOSAN” wynikało z braku odpowiedniej kapitalizacji stref zlokalizowanych pierwotnie na terenie województwa dolnośląskiego w obliczu nowych inwestycji o znacznym zaangażowaniu kapitałowym.

⁴ P. Broszkiewicz, *Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego (na przykładzie Dolnego Śląska w latach 1997–2005)*, rozprawa doktorska, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 86–88.

łości agregacji danych. Następną przeszkodą jest brak należytej dokumentacji, która mogłaby świadczyć o występowaniu poszukiwanych prawidłowości. Dlatego też pełna analiza nie jest możliwa, a niektóre jej elementy mogą być oparte jedynie na niemierzalnych sędach na temat występowania danego zjawiska. Kolejna grupa problemów wynika bezpośrednio z charakteru obiektu badawczego, tj. specjalnej strefy ekonomicznej. Jej zmienność w czasie i przestrzeni rodzi wiele „niedoskonałości”, które prowadzą do komplikacji w dynamicznej analizie zjawiska. Z jednej strony nie jesteśmy w stanie określić, czy zachodzące w ciągu ostatnich lat przemiany są wynikiem działania zastosowanego instrumentu, czy może stanowią jedynie wynik opóźnień czasowych w relacji „nakłady-efekty”, zbieżny ze stosowanymi wcześniej rozwiązaniami⁵. Określenie znaczenia i wpływu SSE na rozwój regionalny wymaga badania procesów inwestycyjnych w układzie podstref. Jednak uzyskanie pełnych i wiarygodnych informacji, np. o wartości zainwestowanego kapitału czy wielkości zatrudnienia w poszczególnych podstrefach, jest czasami wręcz niemożliwe.

Wobec powyższej argumentacji zasadna wydaje się propozycja przeprowadzenia dynamicznej analizy specjalnych stref ekonomicznych zlokalizowanych w województwie dolnośląskim, uzupełnionej o elementy wielowymiarowej analizy porównawczej. W celu wyraźnego zaobserwowania różnicowania strefowego szczególną uwagę zwrócono na podstawowe wskaźniki charakteryzujące badane obszary, tj. liczbę ważnych zezwoleń, poniesione wydatki inwestycyjne, utworzone miejsca pracy, powierzchnię całkowitą strefy, nakłady na budowę infrastruktury oraz wynik finansowy spółek zarządzających strefami ekonomicznie uprzywilejowanymi. Natomiast w artykule analizie poddano jedynie wielkość poniesionych nakładów inwestycyjnych oraz zatrudnienia.

3.1. Poniesione przez przedsiębiorstwa wydatki inwestycyjne

Nakłady inwestycyjne, jakie zrealizowano w specjalnych strefach ekonomicznych na Dolnym Śląsku, zostały poniesione przez przedsiębiorstwa krajowe i zagraniczne. W tab. 2 zestawiono wielkość zrealizowanych wydatków inwestycyjnych (w ujęciu narastającym) w poszczególnych strefach działających w województwie dolnośląskim w latach 2008–2011.

Imponująco przedstawiają się dane dotyczące całkowitych wydatków inwestycyjnych w Wałbrzyskiej SSE „Invest-Park”. W analizowanym okresie corocznie wzrastały one średnio o 1128,10 mln zł przy średniej krajowej 539,46 mln zł. Niestety, nakłady te w strefach legnickiej i kamiennogórskiej nie są tak imponujące. Średnioroczne wzrosty wynosiły tam odpowiednio 290,62 mln zł i 111,78 mln zł.

Wielkość inwestycji dokonywanych w Wałbrzyskiej SSE „Invest-Park” w latach 2008–2011 stale przewyższała poziom średni we wszystkich strefach funkcjonują-

⁵ Tamże, s. 210.

Tabela 2. Wielkość nakładów inwestycyjnych w dolnośląskich specjalnych strefach ekonomicznych w latach 2008–2011

Strefa	Nakłady inwestycyjne (stan na koniec roku w mln zł)				Wzrost ^a
	2008	2009	2010	2011	
Kamiennogórska	1 332,90	1 436,20	1 551,10	1 667,20	111,78
Legnicka	4 024,00	4 257,60	4 568,80	4 889,00	290,62
Wałbrzyska	9 626,70	11 219,80	12 105,40	13 095,00	1 128,10
Średnia krajowa	4 050,41	4 756,41	5 230,11	5 690,72	539,46

^a wartość średniorocznego wzrostu wyliczonego na podstawie równania regresji linii trendu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki.

cych w Polsce. Co więcej, różnica między poziomem średnim a wielkością poniesionych wydatków inwestycyjnych w wałbrzyskim obszarze uprzywilejowanym stale się powiększa. Można zatem stwierdzić, że jakość zarządzania Wałbrzyską SSE „Invest-Park” znacznie odbiega od średniej krajowej. Oznacza to, iż strefa wałbrzyska jest zdolna do bardzo dobrego i trwałego przyciągania inwestycji. Dlatego też narzędzia i sposoby pozyskiwania przez nią inwestorów winny być stosowane w pozostałych obszarach uprzywilejowanych⁶. Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja w Legnickiej SSE oraz Kamiennogórskiej SSE Małej Przedsiębiorczości: w analizowanym okresie wielkość inwestycji była niższa od średniej dla wszystkich specjalnych stref ekonomicznych funkcjonujących w Polsce.

Do końca 2011 r. przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na obszarze dolnośląskich SSE ponieśli nakłady inwestycyjne w wysokości 19 651,20 mln zł, co stanowiło wzrost w stosunku do roku 2008 o 4667,60 mln zł, tj. o 31,2%. Warto również zaznaczyć, że tempo wzrostu skumulowanej wartości inwestycji spada z roku na rok, co jest po części spowodowane kryzysem finansowym i gospodarczym (tab. 3).

W 2011 r. znaczący wzrost dynamiki wydatków inwestycyjnych w stosunku do roku 2008 zanotowano w Wałbrzyskiej SSE „Invest-Park” (o 36%). Natomiast w strefie kamiennogórskiej wartość inwestycji wzrosła w porównaniu z rokiem 2008 o 25,1%, w strefie legnickiej zaś o 21,5%. Dynamika nakładów inwestycyjnych w poszczególnych latach i strefach działających w województwie dolnośląskim była zróżnicowana i uwarunkowana wieloma czynnikami, zarówno ze strony spółek zarządzających w zakresie pozyskiwania inwestorów, jak i możliwości samych przedsiębiorców. Trudno jednak oczekiwać równomiernej tendencji wzrostowej,

⁶ B. Fiedor (red.), *Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK. Bilans pierwszej dekady, wpływ na region i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 100–103.

ponieważ napływ inwestorów nie jest systematyczny – wystarczy bowiem jedna duża inwestycja, aby dynamika wydatków inwestycyjnych w danym roku istotnie się zwiększyła.

Tabela 3. Dynamika nakładów inwestycyjnych w dolnośląskich specjalnych strefach ekonomicznych w latach 2008–2011

Strefa	Dynamika nakładów inwestycyjnych (rok poprzedni = 100%)			
	2008	2009	2010	2011
Kamiennogórska	109,6	107,8	108,0	107,5
Legnicka	111,0	105,8	107,3	107,0
Wałbrzyska	122,6	116,5	107,9	108,2
Strefy dolnośląskie ogółem	118,0	112,9	107,8	107,8
Strefy w polsce ogółem	123,0	117,4	110,0	108,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki.

Według stanu na 31 grudnia 2011 r. największy udział w łącznej kwocie inwestycji posiadała Wałbrzyska SSE „Invest-Park” – 66,6%. Za nią znajdowała się strefa legnicka z udziałem na poziomie 24,9%. Udział inwestycji poniesionych w Kamiennogórskiej SSE Małej Przedsiębiorczości w łącznej kwocie nakładów inwestycyjnych we wszystkich strefach dolnośląskich wyniósł na koniec 2011 r. 8,5%.

Rozwój specjalnych stref ekonomicznych na Dolnym Śląsku można również scharakteryzować na podstawie struktury branżowej inwestycji oraz struktury zainwestowanego kapitału. Analiza struktury branżowej inwestycji wskazuje na pewną dywersyfikację działalności gospodarczej. Może to świadczyć o stymulującym oddziaływaniu stref na gospodarkę regionalną i stwarzać podstawy do oczekiwanych przekształceń strukturalnych na obszarach, w których je powołano. Przedsiębiorcy funkcjonujący na terenie dolnośląskich SSE reprezentowali w 2011 r. branże: budowlaną, ceramiczną, elektroniczną, elektrotechniczną, farmaceutyczną, maszynową, meblową, metalową, motoryzacyjną, odzieżową, oświetleniową, papierniczą i poligraficzną, spożywczą, sprzętu gospodarstwa domowego, tworzyw sztucznych, włókienniczą i inne. W strefach legnickiej i wałbrzyskiej dominowała branża motoryzacyjna⁷, a w kamiennogórskiej – papiernicza⁸.

W strefach kamiennogórskiej i legnickiej największe wydatki inwestycyjne zostały poniesione przez przedsiębiorstwa niemieckie⁹. Ich udział w całkowitych na-

⁷ W strefie legnickiej branża motoryzacyjna reprezentowana jest m.in. przez takie firmy, jak Volkswagen, Sitech, Sanden, w strefie wałbrzyskiej zaś przez Toyotę.

⁸ W strefie kamiennogórskiej branża papiernicza reprezentowana jest głównie przez firmę BDN.

⁹ Największym niemieckim inwestorem w strefie kamiennogórskiej jest firma poligraficzna BDN

kładach inwestycyjnych wyniósł na koniec 2011 r. odpowiednio 74,5% i 48,6%. Z kolei w Wałbrzyskiej SSE „Invest-Park” dominował kapitał japoński (30% ogółu zainwestowanego kapitału)¹⁰.

3.2. Utworzone miejsca pracy

Utworzone miejsca pracy są jednym z kryteriów opisujących firmy działające w specjalnych strefach ekonomicznych. Z racji tego, że przedsiębiorstwa te prowadzą biznes w wydzielonej gospodarczo enklawie, stosunkowo łatwo jest określić wszystkie parametry ekonomiczne tej grupy inwestorów i stwierdzić, czy wyróżnia się ona na tle pozostałych firm w regionie¹¹.

Zmiany wielkości zatrudnienia (w ujęciu narastającym) w poszczególnych strefach zlokalizowanych w województwie dolnośląskim w latach 2008–2011 przedstawiono w tab. 4.

Tabela 4. Wielkość zatrudnienia w dolnośląskich specjalnych strefach ekonomicznych w latach 2008–2011

Strefa	Zatrudnienie (stan na koniec roku w osobach)				Wzrost ^a
	2008	2009	2010	2011	
Kamiennogórska	4 469	4 087	4 349	4 618	71
Legnicka	8 698	8 079	8 803	9 300	253
Wałbrzyska	30 924	28 473	30 057	31 276	264
Średnia krajowa	15 039	14 894	16 092	17 257	785

^a wartość średniorocznego wzrostu wyliczonego na podstawie równania regresji linii trendu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki.

W latach 2008–2011 w Wałbrzyskiej SSE „Invest-Park” średniorocznie przybywały 264 nowe miejsca pracy, w Legnickiej SSE – 253, a w Kamiennogórskiej SSE Małej Przedsiębiorczości – 71, co znacznie odbiegało od średniej dla wszystkich stref ekonomicznie uprzywilejowanych funkcjonujących w Polsce.

Do końca 2011 r. przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na obszarze dolnośląskich specjalnych stref ekonomicznych zatrudniali łącznie 45 194 osoby. W latach 2008–2011 zatrudnienie ogółem wzrosło o 1103 osoby, osiągając

sp. z o.o., spółka komandytowa należąca do Grupy Bauer, a w strefie legnickiej firma motoryzacyjna Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o.

¹⁰ Największym japońskim inwestorem jest firma Toyota Motor Manufacturing Poland sp. z o.o.

¹¹ R. Pastusiak, *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 228.

dynamikę 102,5% (tab. 5). Uległa ona osłabieniu w latach 2008–2009, gdy liczba miejsc pracy spadła z 44 091 na koniec 2008 r. do 40 639 na koniec 2009 r., tj. o 7,8%. Rok 2008 przyniósł największy spadek zatrudnienia ogółem w stosunku do roku poprzedniego w Kamiennogórskiej SSE Małej Przedsiębiorczości (o 11,2%), co związane było z redukcjami zatrudnienia u wielu podmiotów gospodarczych działających w tej strefie. Spadek zatrudnienia ogółem w 2009 r. w porównaniu z rokiem 2008 odnotowano we wszystkich dolnośląskich obszarach uprzywilejowania inwestycyjnego: w kamiennogórskiej o 8,5%, wałbrzyskiej o 7,9%, legnickiej o 7,1%. Można zatem przyjąć, że była to tendencja ogólna, spowodowana załamaniem koniunktury gospodarczej. Równie istotnym czynnikiem, który przyczynił się do spadku zatrudnienia ogółem, był wzrost liczby inwestycji innowacyjnych, gdzie stosowane technologie w dużej mierze zastępują pracę ludzką.

Tabela 5. Dynamika miejsc pracy w dolnośląskich specjalnych strefach ekonomicznych w latach 2008–2011

Strefa	Dynamika miejsc pracy (rok poprzedni = 100%)			
	2008	2009	2010	2011
Kamiennogórska	88,8	91,5	106,4	106,2
Legnicka	107,3	92,9	109,0	105,6
Wałbrzyska	107,9	92,1	105,6	104,1
Strefy dolnośląskie ogółem	105,5	92,2	106,3	104,6
Strefy w polsce ogółem	115,5	98,8	108,1	107,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki.

Według stanu na 31 grudnia 2011 r. największy udział w zatrudnieniu ogółem przypadał na Wałbrzyską SSE „Invest-Park” – 69,2%. Za nią znajdowała się strefa legnicka z udziałem na poziomie 20,6%. Udział zatrudnionych w Kamiennogórskiej SSE Małej Przedsiębiorczości w zatrudnieniu ogółem we wszystkich strefach dolnośląskich wyniósł 10,2%.

4. Zakończenie

Ocena funkcjonowania stref ekonomicznie uprzywilejowanych oraz ich wpływu na otoczenie jest zadaniem wymagającym pogłębionych i dokładnych badań każdej z nich z osobna. Jednocześnie taka ocena jest zadaniem niełatwym, gdyż przy jej formułowaniu należy wziąć pod uwagę bardzo wiele czynników oraz pamiętać

o tym, że ten sam fakt może być oceniany odmiennie przez różne podmioty czy grupy interesu¹².

Specjalne strefy ekonomiczne w województwie dolnośląskim odniosły sukces. Przyczyniły się do utworzenia wielu nowych miejsc pracy na terenach o strukturalnym bezrobociu, do rewitalizacji wielu obszarów przemysłowych. Jednak dziś cele te nie są już wystarczające. Obecnie widać, że przyciągając do stref ekonomicznie uprzywilejowanych inwestycje motywowane tylko niskimi kosztami pracy w regionie, nie tworzymy podstaw do długofalowego rozwoju. Dlatego SSE na Dolnym Śląsku powinny się zmieniać i się zmieniają. Wyraźnymi dowodami tych przeobrażeń jest umożliwienie reinwestycji w strefach, udostępnienie stref dla określonych inwestycji usługowych czy tworzenie podstref na wybranych przez inwestora terenach. Kolejnym krokiem w kierunku zmian powinno być wspieranie inwestycji bezpośrednio nakierowanych na utrzymanie istniejących miejsc pracy. Z drugiej strony, zmiany w funkcjonowaniu SSE, determinowane również unijnymi zasadami udzielania pomocy publicznej, pociągają za sobą częste zmiany przepisów oraz korzystanie z ulg podatkowych w strefach. Kilkanaście nowelizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, ponad 20 nowelizacji przepisów wykonawczych, kilkadziesiąt istotnych orzeczeń sądowych i kilkaset interpretacji organów podatkowych – to już naprawdę niezły „dorobek”¹³.

Specjalne strefy ekonomiczne trwale zadomowiły się w przestrzeni gospodarczej Dolnego Śląska i stanowią ważny czynnik kształtowania innowacyjności przedsiębiorstw w nich zlokalizowanych. Są przy tym również ważnym elementem kształtującym konkurencyjność poszczególnych subregionów jako fragmentów przestrzeni gospodarczej województwa.

Literatura

- Broszkiewicz P., *Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego (na przykładzie Dolnego Śląska w latach 1997–2005)*, rozprawa doktorska, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- Fiedor B. (red.), *Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK. Bilans pierwszej dekady, wpływ na region i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- Kubin T., *Specjalne strefy ekonomiczne jako forma pomocy przedsiębiorcom ze strony państwa*, [w:] *Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce*, red. M. Kolczyński, W. Wojtasik, Towarzystwo Inicjatyw Naukowych, Katowice 2010.

¹² T. Kubin, *Specjalne strefy ekonomiczne jako forma pomocy przedsiębiorcom ze strony państwa*, [w:] *Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce*, red. M. Kolczyński, W. Wojtasik, Towarzystwo Inicjatyw Naukowych, Katowice 2010, s. 32.

¹³ *Parki Przemysłowe...*, s. 46, http://www.ipo.pl/raporty/raport_parki_przemyslowe_i_strefy_ekonomiczne_2011/ (27.12.2012).

Parki Przemysłowe, Technologiczne i Specjalne Strefy Ekonomiczne 2011, raport IPO.pl, http://www.ipo.pl/raporty/raport_parki_przemyslowe_i_strefy_ekonomiczne_2011/ (27.12.2012).

Pastusiak R., *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011.
<http://www.mg.gov.pl> (27.12.2012).

EFFECTS OF OPERATION OF SPECIAL ECONOMIC ZONES IN THE ECONOMIC SPACE OF DOLNOŚLĄSKIE VOIVODESHIP DURING CRISIS

Summary: This article draws special attention to the effects of operation of special economic zones located within Dolnośląskie Voivodeship in the period from 2008, that is the year considered as the beginning of global financial and economic crisis. It has been also assumed that it is important to verify the thesis about the effectiveness of special economic zones as the tools of social and economic development, especially in the context of decreasing the unemployment, increasing the quality of human resources, and enhancing the investment attractiveness of less developed areas.

Keywords: special economic zone, financial and economic crisis, effects of operation of special economic zones.